

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆՔ.

ՓԵՌՐՈՒ, ԿԱՄ ՀՈՂԱՋԷԹ.

Չորս տարի է որ Եւրոպայի ու Ամերիկայի մէջ այնպիսի անկուշտ գործունէութիւն մը պատճառեր է հողաձեռք կամ փերոյ ըստած իւզը (եհր եաղը), որ իրաւամբ կըսէ գերմանական լրագիրներէն մէկը թէ ոչ Քալիֆոռնիոյ, ոչ Փէրուի եւ ոչ Աւստրալիոյ մէջ գտնուած ոսկեհանքերը այնչափ ուրախութեան, գործունէութեան եւ առուտուրի պատճառ եղած էին:

Այս հողաձեռք տեսակ մը նաւթ (նեֆթ) է, այսինքն ջրախառն թանձր եղ մը որ ածխահանքերու մէջ՝ ածուխի կարգերուն (խաքերուն) տակերը ժողովուած կգտնուի տեղ տեղ: Հասարակ նաւթը շատ տեղ կայ. եւ անոր զրտուածն ալ կարելի է եղի պէս կամ ձէթի պէս վառել, ինչպէս որ յայտնի է. իսկ այս հողաձեռքը, — որ նաւթին ազնիւ մէկ տեսակը կրնայ համարուիլ, — մինչեւ ցայժմ Ամերիկայի Փենսիլուանիա նահանգին մէջ գտնուած է. անոր նման կհամարուի Վալաքիոյ մէջ եղածը, նմանապէս Պաքուի կողմերն եղած նաւթը, Թամանի քովերէն ելածը, եւ Խրիմու մէջ Կերչ քաղաքին քովի ջրհորներէն հաւաքուածը:

Ամերիկայի մէջ ամենէն առաջ 1859-ին հողաձեռքի աղբիւր մը գտաւ Տրաֆե անուանով ճարտար մարդը, Փենսիլուանիոյ Կրաւֆրիտ-Սիթի քաղաքին քովը: Քիչ ժամանակէն այնքան փող շահեցաւ նա այն եղը հանելով ու ծախելով, որ տեղւոյն քանի մը հարուստները՝ նորա գիւտին համար 250 հազար sovar ժողվեցին իրենց մէջ, եւ ընծայ բրին Տրաքէին:

1860-ին սկիզբները այնտեղը գեռ պարզ կերպով կհաւաքէին հողաձեռքը ջրին երեսէն՝ հասարակ ամաններով. եւ մէկ քանի աղբիւրները կամ ջրհորները այնքան առատ եղ կուտային որ 500-էն մինչեւ 1500 տակառ կըրցուէր օրը: Եւ թէպէտ արդէն այն ժամանակէն սկսան մէկ քանի ջրհորներուն ջր-

րախառն եղերը բոլորովին սպառիլ հասնիլ, բայց զանազան հնարքներն ալ շատցուցին Տրաքէին ընկերները՝ այն եղը աւելի առատօրէն հանելու եւ հաւաքելու համար:

Փենսիլուանիոյ այն կողմը՝ ուր որ այս եղը կեղնէ, — ինչպէս նաեւ հանքային ածուխը, — մինչեւ վերին Քանատա, Գէորգիա, եւ Միսուրիի գետը կտարածուի, գրեթէ 50 հազար քառակուսի անգղիական մղոն տեղ: Կրաւֆրիտ եւ Վէնանկո ըստած տեղերը այն եղին գտնուէն առաջ խեղճ եւ անապատ երկիրներ էին, եւ մէկ արտավարը (steamer-ship) կարելի էր այնտեղը մինչեւ 5 տօլարի գնել. իսկ այժմ մէկ արտավարը այն եղին պատճառաւ՝ մինչեւ 5,000 տօլար կարժէ: Օյլ-Սիթի ըստած քաղաքը 4,000 բնակիչ ունէր, այժմ 60 հազարի կհասնին բնակիչները. քովերն ալ ուրիշ քաղաքներ ու գեղեր շինուեցան՝ բոլորովին նոր: Այժմ նոր-եօրքի ու Փենսիլուանիոյ գաւառներուն մէջ 250 ընկերութիւն կայ, որոց նպատակն է հողաձեռք հանել ու գետիններ գնել, եւ անոնց գրամագլուխը 140 միլիոն տօլար կհաշուեն: 1864 տարւոյն մէջ Ամերիկայէն 17 միլիոն կալօն կամ գոյլ (վեսրե) հողաձեռք յուղարկուած է նաւերով գէպի աշխարհիս ամէն կողմը, եւ այն է որ կգործածուի այժմ բոլոր Եւրոպա՝ տներու, խանութներու եւ փողոցներու լուսաւորութեան համար՝ ժօրոճեմ կամ հասարակ բառով կազ եւ կամ փերոյեռով կամ փերոյ անուններով:

Թամանի հողաձեռքը շատ առատ է կըսեն, եւ հարիւրաւոր ջրհորներէ կհանուի: Ընկերութիւն մը ձեւացած է այնտեղ, ու Եւրոպայէն մեքենաներ բերած կաշխատին: Կերչի ջրհորները այնքան առատ չեն երեւիր. բայց յոյս կայ որ անոնք ալ եթէ խորունկ փորուին՝ մինչեւ հարիւրաւոր ոտնաչափ խորութեամբ, պէտք է որ շատ եղ ելնէ նաեւ անոնցմէ: